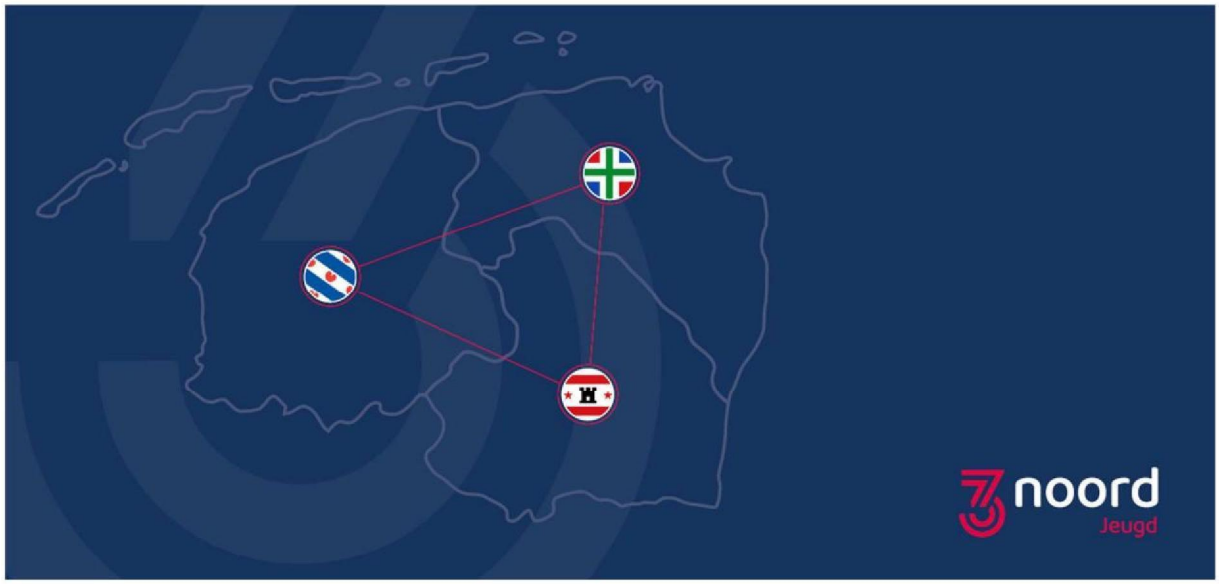
Bovenregionaal Plan 3Noord

Van afbouw JeugdzorgPlus naar opbouw alternatieven

Versie: 18 december 2024

Inhoud

1 Inleiding 3
2 Bovenregionale samenwerking JeugdzorgPlus: kaders, visie en doelgroep 5
2.1 Kaders 5
2.2 Visie 6
2.3 Doelgroep 6
2.3.1 Omschrijving doelgroep 7
2.3.2 Cijfers doelgroep 8
3 Samenwerking binnen het jeugdhulplandschap 9
3.1 Samenwerking jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen 9
3.2 Aanbieders en ketenpartners 10
3.2.1 JeugdzorgPlus 10
3.2.2 Open 3 Milieusvoorzieningen 11
3.2.3 Onderwijs 11
3.2.4 Gecertificeerde instellingen 13
3.2.5 Expertisenetwerken 13
4 Bovenregionale aanpak 15
4.1 Huidige situatie 15
4.1.1 Jeugdhulp Friesland 15
4.1.2 Elker 16
4.1.3 Overige ontwikkelingen 16
4.2 Af- en ombouw gesloten jeugdhulp en opbouw alternatieven 16
4.2.1 Ambulante programma's en behandeling regionaal en bovenregionaal 17
4.2.2 Alternatieven Elker (Groningen) 18
4.2.3 Alternatieven Friesland 20
4.2.4 Alternatieven Jeugdhulpregio Drenthe (diverse jeugdhulpaanbieders) 23
4.3 Toegang JeugdzorgPlus: ontwikkeling en werkwijze 24
4.4 Zicht op ondersteuningsbehoefte en monitor 26
4.5 Bovenregionale kennisuitwisseling 26
5 Bovenregionale sturing en governance 28
5.1 Coördinerende gemeente 28
5.2 Uitvoeringsplan 28
5.3 Governance 29
6 Financieel 31
6.1 Besteding SPUK om-, af- en opbouw 31

1711544 0036

1 Inleiding

We schrijven deze aanvraag omdat we de hulp voor de meest kwetsbare kinderen en jongeren op een andere manier willen organiseren. In 3Noord (Drenthe, Groningen en Friesland) streven we ernaar om geen jongeren meer gesloten te plaatsen en jongeren zo thuis mogelijk op te laten groeien. Het beëindigen van gesloten plaatsingen willen we zo snel mogelijk realiseren, ons streven is om dit in 2027 bereikt te hebben. Om dit te realiseren dient er een ombouw naar kleinschalige woonvormen plaats te vinden en moet het aantal jeugdigen met een machtiging omlaag.

Dit kunnen we niet zo maar. Gezien de (toenemende) complexiteit van hulpvragen, versnippering van aanbod en tekortschietende financiële stromen staan we voor een grote opgave als jeugdhulpaanbieders, onderwijs, andere ketenpartners en gemeenten. De ervaringen vanuit de casuïstiek van de verschillende expertteams, onderzoeken als de rode draden analyse, het rapport ketenbreed leren en andere landelijke en regionale onderzoeken en analyses bevestigen dit. Belangrijke problemen die hierbij een hoofdrol spelen zijn:

- Toenemende complexiteit van vraag en versnippering van aanbod.
- De hele jeugdhulpketen moet meebewegen wat het extra ingewikkeld maakt om veranderingen door te voeren.
- Minder professionals - mede door negatieve publiciteit - die daarbij een rol kunnen spelen door een steeds krappere arbeidsmarkt (komende jaren wordt Noord-Nederland hierdoor extra zwaar getroffen).
- Gewenste schaalverkleining leidt tot hogere kosten en frictiekosten op bestaande structuren.
- Naast deze inhoudelijke punten komen daar ook nog tekortschietende financiële stromen bij.

Anders dan voorheen merken we dat het steeds lastiger wordt om bepaalde vormen van jeugdhulp op lokaal of regionaal niveau te organiseren en ook kunnen we deze problematiek niet meer afzonderlijk oplossen. Uit analyses van de Regionale Expertteams komt naar voren dat inbreng van verschillende partijen nodig is om een beeld te krijgen van de problematiek, maar ook om tot goede en gedragen oplossingen te komen. Grip krijgen en houden op het zorglandschap lokaal en regionaal is gezien voorgaande problematiek en context erg lastig. Daarnaast weten we ook dat het anders moet en dat we het in 3Noord anders kunnen wanneer we elkaar weten te vinden. We merken dat er op bestuurlijk niveau van zowel de jeugdhulpregio's, jeugdhulpaanbieders en de belangrijkste ketenpartners zoals onderwijs en de gecertificeerde instellingen momentum is om samen te werken aan oplossingen voor de problemen en samen te werken aan een duurzaam dekkend zorglandschap. Een landschap wat zich inzet zodat kinderen de kans krijgen om zich positief te ontwikkelen en dat ze dat thuis of zo thuis mogelijk kunnen doen.

Daarom is er de afgelopen jaren hard gewerkt aan de afbouw van de Jeugdhulp Plus naar inmiddels 20 plekken en ombouw van Jeugdhulp Plus plekken naar kleinschalige voorzieningen. Op dit moment zien we dat we met die 20 plekken een minimumaantal plaatsen bereikt hebben met betrekking tot de afbouw. Voor verdere afbouw en ombouw is een beweging in het voorliggende veld noodzakelijk en dit vraagt om aanpassingen op verschillende onderdelen in de keten. Ombouw en opbouw van alternatieven zijn voorwaardelijk voor verdere afbouw, hiervoor is

tijd, inzet, creativiteit en financiële middelen, waaronder deze SPUK, nodig.

Inmiddels hebben we op een aantal belangrijke onderwerpen uitgewerkt hoe we de zorg voor onze jeugdigen die dat nodig hebben, willen organiseren. Samen met zorgaanbieders hebben we o.a. de bovenregionale Visie op de Jeugdhulp met een Plus opgesteld (2021) en is er een gezamenlijk Toekomstplan O3M (2022) gemaakt. Er is een vertaling gemaakt van de bovenregionale opgaven naar een uitvoeringsagenda 3Noord. Ook landelijk zijn er bewegingen gaande die moeten leiden tot een meer duurzame inrichting van het zorglandschap. De belangrijkste zijn de Hervormingsagenda en het Toekomstscenario Kind – en gezinsbescherming. Vandaaruit ontstaat ook druk en noodzaak om regionaal en bovenregionaal goed samen te werken.

Faciliteren en verbeteren van de toegangsteams en een brede samenwerking met partners als aanbieders, het lokale veld, het onderwijs en de gecertificeerde instellingen (en daarmee het betrekken van ieders ervaringskennis en deskundigheid) zijn van belang voor het bereiken van onze doelen en ambities. Kortom: we hebben het één en ander te organiseren. En dat willen we ook!

2 Bovenregionale samenwerking JeugdzorgPlus: kaders, visie en doelgroep

2.1 Kaders

Landelijk

De afbouw van gesloten jeugdzorg is een onderdeel van een transformatieplan van het ministerie van VWS. Dit plan heeft als doel om het aantal jongeren in gesloten instellingen uiterlijk in 2030 tot nul te reduceren. Dit staat uitgebreid beschreven in de Kamerbrief "Passende zorg voor jeugdigen die bescherming en veiligheid nodig hebben" van 8 juli 2022.

Hiervoor heeft het Rijk via verschillende Specifieke Uitkeringen (SPUK) middelen beschikbaar gesteld. Dit gaat o.a. om de SPUK Vastgoedtransitie om grotere residentiële voorzieningen naar kleinschalige, gezinsgerichte voorzieningen om te vormen en de afbouw van de separeerruimten, SPUK voor onderwijs rondom gesloten jeugdhulp en de SPUK waarvoor wij met dit bovenregionaal plan een aanvraag voor doen. Onder deze SPUK liggen bestuurlijke afspraken om de afbouw van gesloten jeugdhulp naar kleinschalige, alternatieve vormen van hulp te realiseren.

Daarnaast vormt de Hervormingsagenda Jeugd een kader. Hierin is ook afgesproken om in te zetten op voorkomen van residentiële jeugdhulp en waar deze hulp toch nodig is, die te transformeren naar zo thuis mogelijke, regionaal georganiseerde kleinschalige vorm.

Verder is bij het ontwikkelen van alternatieven de Wet Rechtspositie Gesloten Jeugdhulp van belang. Deze wet wijzigt het hoofdstuk in de Jeugdwet dat betrekking heeft op de gesloten jeugdhulp. Het doel van de wijziging is om de rechtspositie van jongeren in accommodaties voor gesloten jeugdhulp te verbeteren en daarmee de vrijheidsbeperking van deze jongeren zoveel mogelijk te voorkomen. De Wet stelt strenge voorwaarden aan de inzet van vrijheidsbeperkende maatregelen en heeft daarmee grote gevolgen voor de dagelijkse uitvoering van jeugdhulp in (gesloten) instellingen.

Bovenregionaal

De transformatieopdracht die wij op het niveau van 3Noord zien, is om de hulp aan de meest kwetsbare jeugdigen op een andere manier te organiseren. Hierbij is het uitgangspunt om jeugdigen zoveel mogelijk thuis en als dit niet kan in een zo huiselijk mogelijke omgeving op te laten groeien en indien nodig jeugdhulp te bieden. Kinderen en jongeren worden op termijn (vòòr 2030) niet meer gesloten geplaatst.

Dit hebben wij vastgelegd in de visies 'Bovenregionale visie Jeugdhulp Plus Noord-Nederland 2030', het 'Toekomstplan Noord-Nederland 2030 Open 3 Milieusvoorziening'. Deze plannen vormen de basis van de transformatie. Om handen en voeten te geven aan deze visie, toekomstplan en transformatie-opdracht is op 3Noord-niveau een uitvoeringsagenda opgesteld. Deze uitvoeringsagenda is breder dan alleen de transformatie van de gesloten jeugdhulp, maar langs deze lijn vindt tot nog toe wel een heel belangrijk deel van de transformatie plaats. Veel van wat binnen dit bovenregionale plan is beschreven, is ook onderdeel van de uitvoeringsagenda 3Noord.

De visie, toekomstplan en uitvoeringsagenda zijn stukken die zijn ontwikkeld en vastgesteld door de drie jeugdhulpregio's in samenwerking met ketenpartners. In het volgende hoofdstuk geven wij onze visie, op basis van bovenstaande documenten, weer.

2.2 Visie

Onze ambitie is dat we vanaf 2030 geen kinderen meer gesloten plaatsen. We willen in Noord-Nederland dat kinderen een veilige en stabiele plek hebben om zich te ontwikkelen. Dat is bij voorkeur thuis bij hun ouders, omringd door vertrouwde mensen op een stabiele woonplek en met een school in de buurt.

Als de situatie (even of langere tijd) ertoe leidt dat thuis wonen niet mogelijk is, dan organiseren we een alternatief dat 'zo thuis mogelijk' is, op een veilige en stabiele plek die perspectief biedt op een 'zo gewoon mogelijk leven'. Daar mogen ze altijd zijn (èn gaan èn terugkomen) en mogen ze ook blijven, indien wenselijk, nadat ze 18 jaar zijn geworden.

Naast het gewone leven is voor deze doelgroep professionele kwalitatieve hulp onmiskenbaar noodzakelijk. Beiden moeten in balans zijn en blijven. We hebben professionele en kwalitatieve hulp nodig om 'gezondere' aspecten in het leven van de jongeren te bevorderen.

Een zorgvuldige verklarende analyse maakt helder wat 'het gewone leven' voor de desbetreffende jongere is en wat dit op termijn voor zijn/haar perspectief betekent. Kinderen en gezinnen ontwikkelen zich altijd. Perspectief in dit kader is dus ook onderhevig aan verandering en behoeft bijstelling.

Als het bestaande aanbod niet voorziet in een passende oplossing, passen we maatwerk toe (zowel voor wonen als behandeling als ook onderwijs). Daarbij staat de vraag HOE dit georganiseerd wordt centraal, niet OF het georganiseerd wordt.

Een doorlopend onderwijstraject (voor, tijdens en na gesloten verblijf) wordt geboden door scholen, bij voorkeur de school van herkomst, die dichtbij zijn; de meest aangewezen school biedt altijd een oplossing. Dit vraagt onder andere om een nieuwe manier van organiseren en van andere competenties van leerkrachten.

Samengevat zijn onze ambities:

- We willen dat jeugdigen onvoorwaardelijk en 'zo thuis mogelijk' kunnen wonen.
- We willen dat jeugdigen niet meer geplaatst worden bij voorzieningen buiten onze drie regio`s omdat deze op 3Noord-niveau onvoldoende beschikbaar of geborgd zijn.
- We willen hulp bij de jeugdige brengen. We voegen expertise toe aan de woonplek en/of de school van de jeugdige.
- We zetten (vroegtijdig) ambulante hulp in ter voorkoming of verkorting van uithuisplaatsingen.
- We werken toe naar een situatie waarin we geen jeugdigen meer gesloten plaatsen
- We leren van casuïstiek en de opgedane kennis toepassen in de toekomst.

2.3 Doelgroep

De doelgroep die nu gebruik maakt van gesloten jeugdhulp is niet eenduidig te omschrijven. Veelal wordt de gesloten jeugdhulp nu nog helaas ingezet als een 'last resort'. Zo is JeugdzorgPlus niet bedoeld. Het moet gezien worden als een geplande kortdurende interventie die alleen dan ingezet wordt als de jongere er baat bij heeft en als alternatieven minder passend zijn voor de jongere. We spreken dan ook heel nadrukkelijk niet van de "JeugdzorgPlus-doelgroep". Het gaat hier om jongeren met een complexe hulpvraag die door onveiligheid voor zichzelf of de ander tijdelijk bescherming

nodig hebben. In deze paragraaf geven we een beschrijving van de doelgroep en inzicht in de aantallen, de regio's van herkomst en de buitenregionale plaatsingen.

2.3.1 Omschrijving doelgroep

De doelgroep die gebruik maakt van jeugdhulp met (tijdelijk)verblijf met professionele begeleiding en behandeling bestaat voornamelijk uit jongeren van 12 tot 18 jaar (met eventueel uitloop na het 18e jaar) en hun ouders met meervoudige en complexe problemen. Ambulante interventies hebben niet geleid tot verbetering van de opvoedrelatie waardoor thuis, in een (netwerk)pleeggezin of in een gezinshuis wonen (tijdelijk) niet mogelijk is. Zo kan er sprake zijn van een combinatie van sociaaleconomische en psychosociale problemen, relatieproblemen, cognitieve-, trauma gerelateerde-, psychiatrische- en/ of verslavingsproblematiek, al dan niet in combinatie met een licht verstandelijke beperking.

Onveilige thuissituatie

Er is in de gezinnen vaak sprake van overmatige opvoedstress of opvoedingsonmacht en ouders kunnen vanwege de problematiek hun opvoedtaken niet of onvoldoende uitvoeren. Hierdoor hebben ouders grote moeite hun kind een veilig thuis te bieden. Soms is er sprake van verwaarlozing, mishandeling, misbruik of huiselijk geweld. Beschermende factoren, zoals onvoorwaardelijke steun, gehechtheid of een steunend netwerk, zijn er vaak onvoldoende. Niet zelden kampten ouders zelf in hun jeugd met vergelijkbare problemen (intergenerationele problematiek).

Overleven in plaats van ontwikkelen

De problematische thuissituatie kan bij jongeren leiden tot een hoog stressniveau, (vroegkinderlijke) traumatisering en stagnatie of scheefgroei in de ontwikkeling. Ze ervaren problemen op meerdere leefgebieden en hebben vaak diverse vaardigheidstekorten. Vanwege de problemen staan veel jongeren in de 'overlevingsstand' in plaats van in de 'ontwikkelstand'. Ze hebben moeite met het volgen van onderwijs of om aansluiting te vinden in de maatschappij. Deze doelgroep omvat jongeren die veelvuldig worden overgeplaatst/doorgeplaatst vanwege grensoverschrijdend gedrag en handelingsverlegenheid bij de hulpverleners. Hierdoor neemt de problematiek verder toe.

Complexe gedragsproblemen en aanvullende problematiek

De jongeren ontwikkelen met name problematiek op het gebied van een verstoorde emotieregulatie (internaliserend, externaliserend, oppositioneel-, antisociaal gedrag en agressie), negatieve overtuigingen of verwachtingen over zichzelf, anderen of de wereld. Ze hebben problemen in het aangaan en onderhouden van vriendschappen en/of zich te hechten aan belangrijke anderen. Naast de complexe gedragsproblemen, kan er sprake zijn van verslavingsproblematiek en/of psychiatrische problematiek, zoals stemmingsproblemen, angst en/of dwangproblematiek, trauma gerelateerde problemen, hechtingsstoornissen en in ontwikkeling zijnde persoonlijkheidsproblemen.

Specifiek voor deze jongeren

Bij een klein deel van de jongeren kunnen de problemen leiden tot een ernstige ontregeling en maatschappelijke overlast, inclusief veiligheidsrisico's voor de jongere zelf en/of de omgeving. Voorbeelden zijn suïcidaal gedrag, automutilatie, delinquent gedrag, gebruik van wapens en /of geweld, risicovol seksueel gedrag, jongeren die terechtkomen in de mensenhandel of een combinatie hiervan.

Motivatie voor een behandeling is niet altijd aanwezig, waardoor in eerste instantie vaak veel investering nodig is om de behandelmotivatie te vergroten. Sommige jongeren en gezinnen hebben

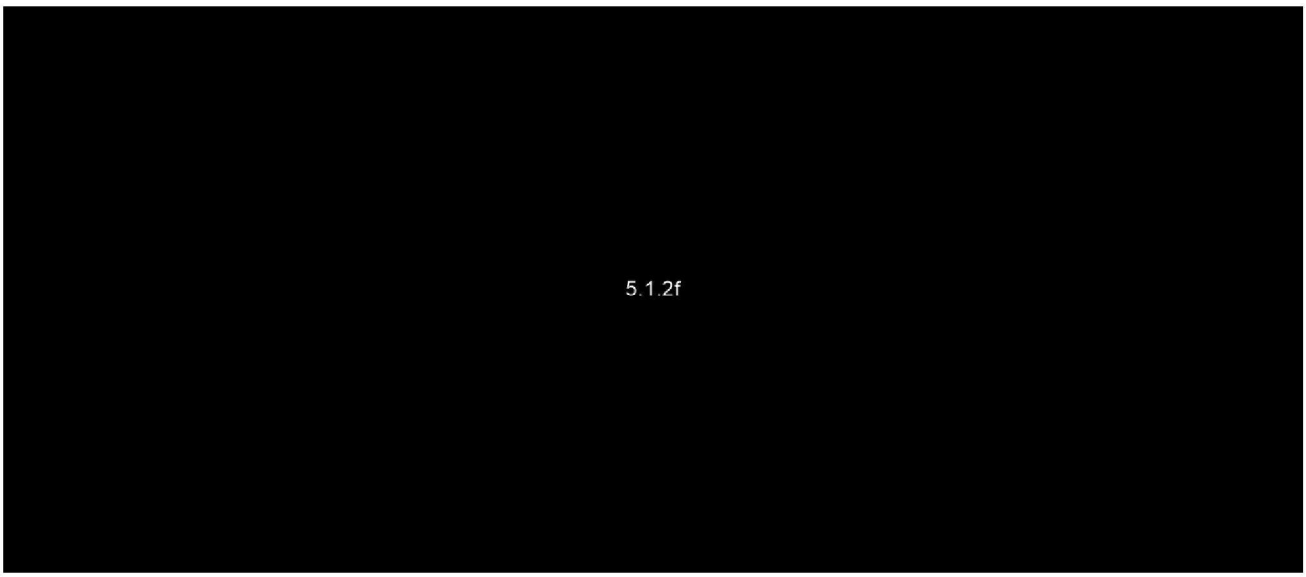
een kinderbeschermingsmaatregel, zoals een ondertoezichtstelling, een voogdijmaatregel en/of een jeugdreclasseringsmaatregel. Bij een deel van deze jongeren is er een wettelijke grondslag voor het toepassen van vrijheidsbeperkende maatregelen.

2.3.2 Cijfers doelgroep

Hieronder is een overzicht weergegeven van de jongeren die de afgelopen jaren geplaatst zijn in de JeugdzorgPlus gesloten jeugdhulp[1] bij de aanbieders op 3Noord: Elker Jeugdhulp & Onderwijs (hierna Elker) en Jeugdhulp Friesland Elker (hierna JHF). Na de afbouw vanaf 2022 en de sluiting van Behandelcentrum Woodbrookers van JHF eind 2023 vangt Elker ook jongeren op uit Friesland.

In bovenstaande tabel is de daling in aantal unieke jongeren bij JHF tussen 2022 en 2023 te verklaren door de sluiting van groepen op Behandelcentrum Woodbrookers. Tussen 2023 en 2024 is Woodbrookers definitief afgebouwd en gesloten. Verder is er in een aantal gevallen sprake van meerdere plaatsingen van een unieke jongere in één jaar. Deze zijn geteld als één plaatsing. Ook is er in een paar gevallen sprake van wisseling in verantwoordelijke gemeente in een jaar op een unieke jongere. Ook deze zijn geteld als één plaatsing.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Elker en JHF niet alle jongeren uit het Noorden hebben kunnen helpen aan een passende plaatsing. In de meeste gevallen is plaatsgebrek de oorzaak voor het niet kunnen plaatsen. In enkele gevallen gaat het om andere niet aanwezige kennis en expertise, bijvoorbeeld op het gebied van forensische problematiek. Een nadere analyse op casuïstiekniveau is wenselijk.

[1] Dit is niet de gehele doelgroep gesloten jeugdhulp: op dit moment worden jeugdigen ook elders geplaatst al dan niet met één op één begeleiding. Een situatie die wij onwenselijk vinden.
[2] Waar in deze tabellen 2024 staat, wordt de periode van 1 januari tot 18 november 2024 bedoeld

3 Samenwerking binnen het jeugdhulplandschap

De transformatieopgave van de gesloten jeugdhulp betreft een opgave voor de gehele keten van zorg en ondersteuningen aan jeugdigen en gezinnen. Dit gaat verder dan wat met de aanbieders van de gesloten jeugdhulp gerealiseerd kan worden. Bij uitstek vindt het versterken van de gehele keten, het vroegtijdig onderkennen van (ernstige) problematiek, het ontwikkelen en beschikbaar stellen van passend aanbod en het verbinden van een doorlopende leer -en behandellijn plaats op het regionale niveau.

Bovenregionale acties dienen aan te sluiten op en van meerwaarde te zijn voor het regionale beleid. Andersom dient vanuit het regionale beleid ook een minimale kwaliteitsstandaard geleverd te worden, waardoor gesloten jeugdhulp niet langer nodig is.

In de jeugdhulpregio's wordt intensief samengewerkt met aanbieders en ketenpartners om het zorglandschap dekkend, goedwerkend en samenhangend te organiseren. Daarnaast wordt gewerkt aan de grote opgaven binnen de hervormingsagenda Jeugd, zoals afbouw residentiële jeugdhulp, sterke lokale teams, domeinoverstijgend werken en het toekomstscenario. Deze opgaven dragen allemaal bij aan de beweging van zo thuis mogelijk en beëindigen van gesloten jeugdhulp. Er lopen op deze opgaven, vele trajecten, proeftuinen en pilots. Deze samenwerking vindt vooral plaats binnen de jeugdhulpregio's, maar op bovenregionaal niveau zijn er ook diverse samenwerkingen. In de regiovisies van de jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen staat weergegeven hoe er in elke regio wordt samengewerkt en de verantwoordelijkheden zijn verdeeld. De samenwerkingen rondom afbouw van gesloten jeugdhulp worden hieronder beschreven.

3.1 Samenwerking jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen

Op het gebied van schaarse voorzieningen en meer specifiek JeugdzorgPlus wordt langjarig samengewerkt door de drie jeugdhulpregio's op 3Noord-niveau. Binnen deze jeugdhulpregio zijn verschillende jeugdhulpaanbieders, ketenpartners en onderwijsorganisaties die bovenregionaal werken.

In 2023 hebben de drie inkoopregio's de Uitvoeringsagenda Schaarse voorzieningen Jeugd 3Noord *(De kracht van samen voor jeugd 3Noord)* geschreven (zie hoofdstuk 2.1). Deze agenda vloeit voort uit de conclusie dat de jeugdhulp in Noord-Nederland onder druk staat door tekorten in specialistische voorzieningen, versnippering en een gebrek aan regie. Dit maakt het moeilijker voor kinderen, jongeren en gezinnen om dichtbij huis hulp te ontvangen. Om deze uitdagingen aan te pakken, werken de drie jeugdhulpregio's bovenregionaal samen.

De inkoop van JeugdzorgPlus en schaarse voorzieningen wordt nu grotendeels gezamenlijk gedaan door de inkoopregio's op 3Noord-niveau. Bij schaarse voorzieningen spreken we naast JeugdzorgPlus, over: Gezinspsychiatrie Beilen GGZ Drenthe, Klinische functie, Open 3 Milieus Voorzieningen, Multidisciplinaire voorzieningen LVB en Forensische zorg (behandeling en begeleiding binnen justitieel kader). Ook hebben de drie jeugdhulpregio's met de ketenpartners afgesproken om een transformatiebeweging te maken binnen de schaarse voorzieningen. Daarbij is eerst de keuze gemaakt om eerst in te zetten op stabiliteit (financiële en contractuele zekerheid) en vanuit daar te transformeren. De beoogde transformatie is beschreven in de uitvoeringsagenda 3Noord.

1711544 0036

Over het aantal plekken JeugdzorgPlus zijn bestuurlijke afspraken gemaakt tussen de drie regio's. Deze zijn vervolgens vertaald in inkoop en contractuele afspraken met de aanbieders. Groningen en Drenthe met Elker en Friesland met JHF. De samenwerking op de opgave af- en ombouw door de jeugdhulp- en inkoopregio's en de aanbieders van gesloten jeugdhulp is op dit moment georganiseerd langs de lijn van de uitvoeringsagenda 3Noord. Hiervoor is ook een governance ingericht. Voor de uitvoering van de SPUK zullen we deze governance de komende tijd ook gebruiken. In hoofdstuk 5 beschrijven we de governance op 3Noord-niveau en voor de uitvoerig van de SPUK-regeling.

T.a.v. de transformatie van gesloten jeugdhulp zien we dat de uitgangssituatie van elke regio verschillend is. De beweging van af- en ombouw vraagt daarom ook voor elke regio net wat anders, ook gezien de wens om kinderen zo thuis mogelijk, dus het liefst in eigen provincie op te laten groeien, ook als je niet meer thuis kunt wonen. De situatie is als volgt:

- Drenthe: er is geen locatie gesloten jeugdhulp in Drenthe. Drenthe maakt gebruik van de gesloten plekken bij Elker. Alternatieven met vrijheidsbeperkende maatregelen worden wat Drenthe betreft georganiseerd door Elker. Voor overige alternatieven zoals open (kleinschalige) woon en/of behandel voorzieningen komen andere aanbieders in beeld.
- Groningen: Elker is in beeld voor alternatieven met vrijheidsbeperkende maatregelen (alternatieven huidige 20 plekken). Elker is tevens systeemaanbieder voor Groningen en daarmee grote aanbieder van hoogspecialistische woon- en verblijfplekken in de keten rondom gesloten jeugdzorg.
- Friesland: JHF is gecontracteerd voor het leveren van 5 plekken met beoogde uitbreiding

[redacted]

5.2.1

3.2 Aanbieders en ketenpartners

3.2.1 JeugdzorgPlus

Opdracht Elker en JHF

Vanuit de uitvoeringsagenda 3Noord (hoofdstuk 3.1) zijn Elker en JFH gevraagd om een gezamenlijk plan te ontwikkelen voor de transformatie van de JeugdzorgPlus in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Deze opdracht bestaat uit drie onderdelen:

1. Elker en JHF doen een voorstel voor het in stand houden van gesloten settingen in 3Noord met voldoende omvang voor stabiliteit en continuïteit. Uitgangspunt daarbij is dat gezamenlijke planvorming en de uitwerking daarvan aansluit bij het perspectief waarbij Elker in juni 2027 de laatste JeugdzorgPlus-plekken heeft afgebouwd.
2. Elker en JHF doen een voorstel dat gaat over de opbouw- en ombouw van alternatieven vanuit gezamenlijkheid. Samen zoeken zij naar de vertaling van nu nog bij beide organisaties ontwikkelde beelden en schetsen dan mogelijke scenario's voor de niveaus (regionaal of bovenregionaal) waarop de alternatieven georganiseerd moeten worden. Bij de ontwikkeling van de alternatieven betrekken de organisaties ook andere aanbieders. De al uitgewerkte plannen voor alternatieven voor de JeugdzorgPlus van Elker kunnen onderdeel van dit gezamenlijke plan worden.
3. Het uitwerken en realiseren van een Centrale Toegang voor de JeugdzorgPlus.

Om vorm en inhoud te geven aan de opdrachten is er door Elker en JHF In de afgelopen maanden veel met elkaar gesproken, op meerdere niveaus en in verschillende samenstellingen. Dit heeft geleid tot het schrijven van de notitie "Keuzes voor de toekomst, transformatie van de JeugdzorgPlus in 3Noord". Deze notitie schetst een beeld van de doelgroep, de huidige situatie bij beide organisaties, de plannen die er zijn met betrekking tot het ontwikkelen en realiseren van alternatieven, de fasering met betrekking tot de realisatie van de alternatieven en de onderbouwing voor de alternatieven.

Deze inhoudelijke hoofdlijnen van bovengenoemde notitie hebben we verwerkt in hoofdstuk 4 waarin we de bovenregionale aanpak beschrijven. Daarnaast worden in de notitie een aantal scenario's uitgewerkt met betrekking tot het niveau waarop de alternatieven georganiseerd moeten worden. Deze notitie is nog niet tot in detail uitgewerkt, maar bevat de ingrediënten op basis waarvan in gezamenlijkheid besloten moet worden welk scenario de voorkeur heeft. De notitie is begin december opgeleverd en zal de komende tijd ter bespreking voorgelegd worden (in diverse gremia op 3Noord-niveau). Nadat de keuze voor een scenario is gemaakt wordt deze uitgewerkt in een uitvoeringsplan, de verdieping van dit bovenregionale plan. Hierin wordt nader omschreven op welke wijze de alternatieven worden georganiseerd en wat daarvoor nodig is.

3.2.2 Open 3 Milieusvoorzieningen

Zoals hierboven beschreven hebben Elker en JHF eveneens de opdracht om alternatieven te ontwikkelen voor gesloten Jeugdhulp. In hoofdstuk 4 geven we nadere invulling hoe deze eruit zullen zien. Open 3 Milieusvoorzieningen kunnen in getransformeerde vorm ook worden gezien als een alternatief voor een deel van de doelgroep van JeugdzorgPlus jongeren. De grootste aanbieders van Noord-Nederland van Open 3 Milieusvoorzieningen hebben gezamenlijk een toekomstplan gemaakt: het 'Toekomstplan Open 3 Milieusvoorzieningen Noord-Nederland'. Dit is een gezamenlijk plan van de noordelijke jeugdhulpaanbieders Zorggroep Alliade, Ambiq, Elker, Fier, JHF, Stichting Leger des Heils, Yorneo en de jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen.

In het toekomstplan hebben deze aanbieders uitgewerkt hoe ze willen toewerken naar het omvormen van de huidige residentiële voorzieningen (waaronder de O3M) tot kleinschalige, perspectief biedende en meer gezinsgerichte voorzieningen. Hierbij is het uitgangspunt om jeugdigen zoveel mogelijk thuis en als dit niet kan in een zo huiselijk mogelijke omgeving op te laten groeien en indien nodig jeugdhulp te bieden.

Via projectsturing in de uitvoeringsagenda 3Noord wordt er regie gevoerd en gestuurd op de wijze waarop getransformeerd wordt en de capaciteit die wordt af-om of opgebouwd en op welke inhoudelijke grondslagen dit gebeurt. Daarbij is er speciale aandacht voor:

- Verbinding met onderwijs.
- Vrijheidsbeperkende maatregelen in kleinschalige voorziening en regie op ontstaan van het aantal vormen van verblijf met vrijheidsbeperkende maatregelen
- Scope (verblijf met behandeling in een specialistische kleinschalige voorziening vs. langdurig woonperspectief in een specialistische kleinschalige voorziening).

3.2.3 Onderwijs

Samenwerking met het onderwijs is essentieel voor het kunnen afbouwen van JeugdzorgPlus en vorm kunnen geven aan de doelstelling dat kinderen zo thuis mogelijk opgroeien. Dit betekent voor het onderwijs en de hulpverlening een enorme gezamenlijke opgave. Zoals in hoofdstuk 2.2 is beschreven

1711544 0036

is de inzet dat een doorlopend onderwijstraject (voor, tijdens en na (gesloten) verblijf) wordt geboden door scholen, bij voorkeur de school van herkomst, die dichtbij is; de meest aangewezen school biedt altijd een oplossing. Dit vraagt onder andere, een nieuwe manier van organiseren en van andere competenties van leerkrachten. Als het bestaande aanbod niet voorziet in een passende oplossing, passen we maatwerk toe. Daarbij staat de vraag HOE dit georganiseerd wordt centraal, niet OF het georganiseerd wordt.

Specifiek rondom de afbouw van gesloten jeugdhulp hebben alle acht samenwerkingsverbanden in Groningen, Friesland en Drenthe in juli 2023 besloten om gezamenlijk de subsidie aan te vragen bij het Rijk. Deze is ook toegekend. Er is daarnaast uitgesproken om intensief samen op te trekken met de gemeenten en jeugdzorginstelling die het huidige onderwijs bij de gesloten JeugdzorgPlus verzorgt (Elker/Portalis), overige relevante jeugdhulppartners, alle MBO's en alle gemeente in de regio van de acht samenwerkingsverbanden. De subsidie aanvraag voor de aanpak is 'volgend' ingericht op de plannen van 3Noord op af- en ombouw van de JeugdzorgPlus.

Doelstellingen van de samenwerking zijn:

Met het onderwijs in Groningen, Friesland en Drenthe willen we:
1. samenwerken rondom de ontwikkelingen die de gemeenten in 3Noord in gang zet en heeft gezet betreffende de doelgroep. Per samenwerkingsverband en MBO-regio worden de activiteiten daar op aangepast met een keuzevrijheid voor de specifieke regio voor de invulling van de activiteiten.
2. zorgdragen voor bestendiging en de verdere ontwikkeling en organisatie van kwalitatief goed onderwijs en ondersteuning voor jeugdigen die in de periode van 2023 tot en met 2024 tijdelijk verblijven in gesloten instellingen) en bij te dragen aan een soepele overgang na hun residentiële verblijf;
3. zorgdragen voor de voorbereiding en aansluiting van het onderwijs bij de af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp door het vergroten van expertise en kennis bij scholen en samenwerkingsverbanden en het bevorderen van samenwerking tussen de gemeenten en verschillende zorg- en onderwijspartijen binnen de coalitie;
4. zicht krijgen op de doelgroep in 2023. Specifiek gaat het dan o.a. om de aantallen, de leeftijd, waar de jongeren wonen, waar ze naar school gaan, van wie ze jeugdhulp ontvangen, hoelang ze in geslotenheid verblijven en waar ze naar toe uitstromen.

Er zijn twee hoofdlijnen gedurende de subsidieperiode (loopt nog) uitgewerkt, namelijk het versterken van het netwerk en begeleiding rondom de jongere zelf en het vergroten van de expertise en begeleidingsmogelijkheden van het onderwijs waarin de jongere zich begeeft. Vooral de uitstroom na geslotenheid, waarin onderwijs en dagbesteding een belangrijke rol spelen, heeft de aandacht. Dit gaat bijvoorbeeld vormgegeven worden door ontwikkeling van interdisciplinaire teams per subregio. Deze teams zorgen voor samenwerking binnen de verschillende leefgebieden (wonen/gezin, sociale omgeving, arbeid/dagbesteding/onderwijs) van de jongeren. Door deze teams wordt de ondersteuning/begeleiding die hij/zij daarbij nodig heeft ingericht. Het plan wordt in voorkomend geval vastgelegd in een onderwijs-zorgarrangement. Voor het onderwijs is het creëren van een veilige en stabiele onderwijsplek, waar sprake is handelingsbekwaamheid van de medewerkers in het onderwijs, van belang. Inzet is om de jongere een verdere ononderbroken leerroute aan te bieden. In de interdisciplinaire teams neemt het onderwijs haar rol naast de jeugdhulpverlener, het sociaal team van de gemeente en de deskundige vanuit de instelling.

Voor de implementatie is gezamenlijk door de samenwerkingsverbanden een projectleider aangesteld.

3.2.4 Gecertificeerde instellingen

In het proces van af- en ombouw van gesloten jeugdhulp hebben ook de gecertificeerde instellingen (GI's) een belangrijke rol, vooral waar het gaat om de toegang. In de bredere zin van de transformatie zijn de GI's in onze jeugdhulpregio's intensief betrokken en deelnemer aan de voorbereidingen op het toekomstscenario waar o.a. de inzet is om structureel de onderliggende oorzaken van onveiligheid aan te pakken en uithuisplaatsingen te voorkomen. Ook is er nauwe samenwerking met de regionale expertteams en wordt er stap voor stap gewerkt aan het gebruik van de verklarende analyse. Deze beweging wordt actief vormgegeven vanuit het bovenregionaal expertisenetwerk JENN. Al deze bewegingen zijn gericht op het organiseren van passende hulp en ondersteuning voor het gezin. En het netwerk in de leefwereld te betrekken en ook daar oplossingen te vinden (zo thuis mogelijk).

Daarnaast zijn de GI's actief betrokken en partner bij het vormgeven van de centrale toegang voor JeugdzorgPlus en op termijn de alternatieve vormen daarvan. In hoofdstuk 4 beschrijven we de ondernomen en nog te nemen stappen om de centrale toegang goed vorm te geven.

3.2.5 Expertisenetwerken

Daarnaast hebben we op het niveau van 3Noord het Jeugd Expertise Netwerk Noord-Nederland (JENN) ingericht, de zogenaamde BEN. Professionals van verschillende aanbieders en ketenpartners, voorzitters van de regionale expertteams, beleidsadviseurs sociaal domein, kennisorganisaties en ervaringsdeskundigen maken structureel onderdeel uit van het JENN.

In het JENN wordt zoveel mogelijk de kennis gebundeld en nieuwe inzichten ontwikkeld en beproefd die we ook inzetten bij de transformatie van jeugdhulp naar zo thuis mogelijk. JENN ondersteunt daarnaast vanuit een onafhankelijke positie de jeugdhulpregio's en de regionale expertteams (RET's) bij het organiseren van passende hulp voor kinderen en jeugdigen met complexe, meervoudige en weinig voorkomende problematiek. Dit zijn oplossingen waar jongeren en ouders achterstaan, die helpen en uitvoerbaar zijn, ook voor de lange termijn.

De RET's zijn in de drie jeugdhulpregio's inmiddels goed ingebed in de toegang en in de hulpverlening. JENN ondersteunt de RET's verder om hun positie te verstevigen en kennis te vergroten, zowel bij de toegang en hulpverlening als bij de RET's zelf. Er zijn zeker nog stappen nodig om juist het RET eerder te betrekken bij casuïstiek en niet zoals vaak gebeurd wanneer een casus is vastgelopen.

Daarnaast maken zowel het JENN als de RET's zich sterk voor de inzet van de verklarende analyse en dat dit niet alleen gebeurd bij de casuïstiek van de expertteams, maar op een veel bredere schaal en vooral eerder in het proces van hulpverlening.

Doordat JENN de monitors van de expertteams en de rode draden analyse bij elkaar heeft gebracht ontstaat er een steeds beter beeld van de ondersteuningsbehoefte en benodigde expertise voor complexe hulpvragen.

Vanuit de monitor en de rode draden analyse en andere vraagstukken die bij het JENN binnenkomen worden er verbindingen gelegd om oplossingen te vinden. Dat zijn vaak netwerkgroepen die soms kortdurend, maar sommigen ook langdurend aan oplossingen werken van complexe vraagstukken die nog niet door ketenpartners in de jeugdhulpregio's zijn opgepakt. In het JENN hebben we een

1711544 0036

aantal netwerkgroepen die oplossingen, kennis en expertise leveren voor het vraagstuk van af- en ombouw van de gesloten jeugdhulp. Dit zijn de netwerkgroep verklarende analyse, de netwerkgroep kleinschalige woonvoorziening en de netwerkgroep ervaringskennis. Deze kennis wordt uiteraard meegenomen in het ontwikkelen van alternatieven voor gesloten jeugdhulp.

Vanaf de start van de oprichting van het JENN heeft ervaringskennis een grote rol gespeeld. Ervaringsdeskundigen zijn vanaf het begin betrokken. Vanuit het netwerk doen ervaringsdeskundigen actief mee met beleidsvorming en uitrol van grote opgaven in de drie jeugdhulpregio's. Dit gaat van bijvoorbeeld het toekomstscenario tot de af- en ombouw van gesloten jeugdhulp.

Dit netwerk van JENN heeft een belangrijk rol als bruggenbouwer. Het netwerk, bestaande uit een team van een 5-tal ervaringsdeskundigen, brengt vraag en aanbod op het gebied van ervaringsdeskundigheid in de jeugdhulp in Noord-Nederland bij elkaar en faciliteert de inzet van ervaringsdeskundigheid. Steeds vaker wordt ook vanuit gemeenten en jeugdhulpaanbieders of andere belangrijke ketenpartners bij het ontwikkelen van nieuw beleid, opzetten van pilots of projecten en veelal bij bijeenkomsten verbinding gelegd met dit netwerk en wordt de match gemaakt om ervaringsdeskundigen toe te voegen.

4 Bovenregionale aanpak

Om de transformatie te laten slagen is een stevige bovenregionale aanpak nodig die zich richt op een aantal ontwikkelingen. Enerzijds het afbouwen van de gesloten jeugdhulp en het opbouwen van alternatieven, maar zeker ook het voorkomen van uithuisplaatsingen en afgegeven van (spoed)machtigingen. De afbouw van de jeugdhulp plus kan niet zonder een verandering in cultuur, werkprocessen, en perspectief op deze groep jeugdigen. In het vorige hoofdstuk hebben we het bredere perspectief geschetst en hoe er samengewerkt wordt door aanbieders, ketenpartners, gemeenten en ervaringsdeskundigen om voor de jongeren dat perspectief verder te ontwikkelen.

In dit hoofdstuk gaan we nader in op welke stappen we gaan zetten om in 2030 geen enkele jongere meer gesloten geplaatst te hebben. De focus ligt hierbij op de af- en ombouw en monitoren en leren.

4.1 Huidige situatie

Afgelopen jaren is er hard gewerkt door de aanbieders JeugdzorgPlus, ketenpartners en gemeenten om te komen tot afbouw van gesloten jeugdhulp en ontwikkeling van alternatieven èn de benodigde andere ontwikkelingen die nodig zijn, zoals inzet van verklarende analyse, anders organiseren van de toegang van JeugdzorgPlus of residentiële jeugdhulp, transformatie jeugdhulp-onderwijs etc.

Oorspronkelijk was de inzet om voor het Noorden 36 plekken gesloten Jeugdhulp tijdelijk te behouden, 24 bij Elker en 12 bij JHF. Het idee was om stabiliteit te organiseren en van daaruit te transformeren en op een gecontroleerde manier af te bouwen en alternatieven vorm te geven. Echter door ontwikkelingen bij JHF en bij Elker is de afbouw versneld gegaan.

4.1.1 Jeugdhulp Friesland

Sinds 2010 biedt Jeugdhulp Friesland hoogspecialistische jeugdhulp aan jongeren in zowel een open als een gesloten setting binnen Behandelcentrum Woodbrookers. Dit centrum kwam vanwege incidenten negatief in het nieuws waarna de nodige maatregelen werden genomen. In mei 2024 is het Behandelcentrum Woodbrookers gesloten, Friese jongeren met een gesloten machtiging worden sindsdien bij Elker in Groningen geplaatst. Sinds het najaar 2024 kunnen jongeren met een machtiging gesloten weer terecht in Friesland: in Drachten is een eerste kleinschalige voorziening, de Hoogspecialistische Kortdurende Groep, ingericht die plaats biedt aan vijf jongeren met een gesloten machtiging. Samen met de jongere en het gezin wordt een realistisch perspectief ontwikkeld en een passend kortdurend residentieel behandeltraject ingezet. Daarbij ligt de focus op inzet van ambulante hulpverlening voor jongeren met een zeer complexe hulpvraag en een gesloten machtiging. De samenwerking met ketenpartners, waaronder Accare en GGZ Friesland, krijgt hierin mede vorm.

Daarnaast heeft JHF een Centrale Voordeur ontwikkeld voor alle Friese jongeren, met een korte en volledige intake, die per 1 juni 2024 van start is gegaan. Deze nieuwe manier van werken maakt een snellere start van de hulp mogelijk. Doelstelling is om vóór de aanmelding een integratief beeld te hebben ontvangen (of met systeem en verwijzer op te stellen), zodat de informatie aanwezig is om doelen te kunnen vaststellen voor het behandeltraject en te bepalen wat de jongere en het systeem nodig heeft om zelfstandig en op een positieve manier verder te kunnen.

4.1.2 Elker

Elker werkt al langere tijd aan het realiseren van de transformatie JeugdzorgPlus. Deze beweging heeft als resultaat dat er tussen 2018 en 2024 40 JeugdzorgPlus-plekken zijn afgebouwd, waardoor er nog 24 plekken JeugdzorgPlus zijn overgebleven. Om deze afbouw mogelijk te maken heeft Elker tegelijk met de afbouw van het aantal JeugdzorgPlus-plekken open residentiële plekken omgebouwd tot residentiële alternatieven en ambulante programma's versterkt. Ook vond er in deze periode een ombouw plaats naar een kleinschalige Jeugdzorgplus-voorziening met een meer huiselijk sfeer en een ondersteunend, autonomie bevorderend leef- en behandelklimaat.

In november 2024 is besloten om de huidige 24 JeugdzorgPlus-plekken, met ingang van 1 december 2024, met 4 plekken af te bouwen naar 20. Het realiseren van een voortdurende bezetting voor 24 plekken vergt te veel van de medewerkers. Zoveel dat zij de volgende noodzakelijke stappen in de transformatieopdracht zonder deze afbouw niet zullen kunnen zetten. Door een beperkt aantal plekken af te bouwen creëert Elker letterlijk en figuurlijk ruimte om de hulp die nodig is te kunnen blijven bieden en tegelijkertijd verder te investeren in de noodzakelijke veranderingen om de transformatie te kunnen voortzetten.

In lijn met de ombouw naar kleinschaligheid is ook het onderwijs in de JeugdzorgPlus kleinschaliger geworden. Het onderwijs is nu meer gericht op het individuele niveau en de behoeften van elke jongere en maakt deel uit van een integraal dagprogramma samen met de zorg.

Dit betekent dat alleen Elker momenteel nog niet getransformeerde plekken voor gesloten jeugdhulp biedt. De bedoelding is dat zij deze plekken in 2027 in de huidige vorm hebben afgebouwd en alternatieven zijn gerealiseerd.

4.1.3 Overige ontwikkelingen

Verder is in de afgelopen jaren al een aantal veelbelovende alternatieven voor de huidige JeugdzorgPlus ontwikkeld, zoals standaardisering Verklarende Analyse, Kleinschalige Voorzieningen, MDFT, MST, Onderwijs-Zorgarrangementen en High Intensive Care's / Zeer Intensieve Behandelklinieken. Geen van deze alternatieven biedt nog zelfstandig het alomvattende antwoord om te komen tot een dekkend regionaal of bovenregionaal zorglandschap voor die doelgroepen die bescherming nodig hebben. Daarvoor is doorontwikkeling nodig en de inzet van de SPUK-middelen.

4.2 Af- en ombouw gesloten jeugdhulp en opbouw alternatieven

De afbouw van de laatste 20 JeugdzorgPlus-plekken en het kunnen bieden van een passend alternatief vraagt om een nog verder te ontwikkelen ambulant en residentieel aanbod. In deze paragraaf staan de beoogde alternatieven beschreven zoals gerealiseerd gaan worden voor 3-Noord.

De keuze voor deze verschillende alternatieven zijn gedaan op basis van dossieronderzoek van de jongeren die in JeugdzorgPlus verblijven en op basis van onderzoeksgegevens, jarenlange praktijkervaring, klinische blik en kennis en kunde op het gebied van ambulante, residentiële en justitiële hulp. Duidelijk is dat de doelgroep zich niet makkelijk laat categoriseren in cliëntprofielen, maar er zijn wel enkele rode draden te herkennen. Dit is de basis voor de uitwerking van de alternatieven.

4.2.1 Ambulante programma's en behandeling regionaal en bovenregionaal

Om de afbouw van Jeugdzorg succesvol te bewerkstelligen en de beste zorg en behandeling te kunnen bieden, zijn verdere investeringen en ontwikkelingen in ambulante zorg essentieel. Ambulante behandelingen worden ingezet ter voorkoming van gesloten jeugdzorg en zijn ook nadrukkelijk onderdeel van het voorkomen van uithuisplaatsingen, overplaatsingen of het verkorten van residentiële zorg. De ambitie om kinderen en jongeren zo thuis mogelijk op te laten groeien vraagt een verdere opbouw van hoog specialistisch ambulant aanbod, goede en intensieve samenwerking tussen de specialistische jeugdhulpaanbieder(s) en de wijkteams. Als het nodig is, is er voor jongeren en hun gezinnen direct passende jeugdhulp van kundig en betrokken hulpverleners beschikbaar. Dit laatste vraagt vervolgens om het realiseren van voldoende direct beschikbaar en inzetbaar passend specialistisch aanbod. Dit aanbod wordt zoveel mogelijk op regionale schaal (jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen) georganiseerd en waar nodig bovenregionaal.

Het volgende aanbod zien wij als noodzakelijk om te ontwikkelen en ook als direct alternatief voor de JeugdzorgPlus:

- Uitbreiding en vernieuwing van Specialistische Ambulante Gezinsbehandelingen: Voor de jongeren en hun gezinnen met complexe problematiek zijn er verschillende specifieke evidence-based programma's zoals MDFT en MST. In aanvulling hierop zijn eveneens evidence-based als IAG en (gezins)PMTO (12-/12+) nodig om escalatie in problematiek te voorkomen. Jeugdhulp Friesland, Yorneo en Elker onderzoeken op dit moment hoe op welke wijze de programma's MDFT en MST op bovenregionaal niveau gerealiseerd en geborgd kunnen worden.
- Versterking en uitbreiden van Integrale Zorgmodellen zoals het huidige FACT Jeugd: Het FACT Jeugd-model, dat multidisciplinaire en flexibele zorg biedt, moet verstevigd worden en voldoende beschikbaar zijn in de praktijk. Dit model heeft bewezen effectief te zijn in het ondersteunen van jongeren met complexe problematiek door jongeren in hun eigen omgeving te helpen, met verschillende disciplines en met vroegtijdige gezinsdiagnostiek.
- Het aanbieden van specialistische (dag)behandeling, die nauw aansluit bij de individuele motivatie en doelen van de jongeren, blijft cruciaal. Het sluit aan bij de residentiële ombouw om verschillende kennisgebieden te ontwikkelen in (dag)behandeling zoals externaliserend gedrag/ delinquent gedrag en autisme. Hierbij moet ook worden onderzocht op welke manier behandeling meer gezinsgericht gemaakt kan worden (bijvoorbeeld door gezinsgerichte traumabehandeling verder uit te breiden).
- (Gezinsgerichte) Traumabehandeling versterken en uitbreiden: De traumatische ervaringen van de jongeren raken ook vaak de rest van het gezin. Dit beïnvloedt de problematiek en de behandeling aanzienlijk. Het is daarom belangrijk om gezinsgerichte traumabehandelingen meer beschikbaar te maken, te versterken en indien nodig uit te breiden.
- Ontwikkelen en opbouwen van ambulante maatwerkconstructies bij dreigende uithuisplaatsing, overplaatsing (ook bij pleegzorg en gezinshuizen) en gesloten plaatsing. Aspecten die hierin verder inhoudelijk en organisatorisch uitgewerkt moeten worden zijn o.a.: organiseren van directe inzetbaarheid; inzetten gedeelde verklarende analyse; indien nodig langdurige betrokkenheid; doorzettingskracht; synergie met wijkteams; benutting of inzet JIM; monitoring en onderzoek.

1711544 0036

- Versterken en uitbreiden individuele (vak)therapieën als onderdeel van een integraal zorgtraject. Als toevoeging op gezinsbehandeling of thuis. Dit is nadrukkelijk een ontwikkeling die met partners in GGZ, LVG en jeugdzorg gemaakt moet worden en waar outreachende en maatwerk mogelijkheden door bijvoorbeeld eHealth in onderzocht moeten worden.
- Leveren van medewerkers met kennis en expertise aan ambulante teams in het voorliggende veld om instroom in de specialistische jeugdzorg te voorkomen (zoals bij Gezinshulp in Smallingerland).
- Bovenregionaal wordt onder andere door Elker en Accare in kaart gebracht welk aanvullend aanbod, ambulant dan wel residentieel nodig is voor jongeren met forensische problematiek.

4.2.2 Alternatieven Elker (Groningen)

De afbouw van de laatste 20 JeugdzorgPlus-plekken en het kunnen bieden van een passend alternatief vraagt om een nog verder te ontwikkelen ambulant en residentieel aanbod. In deze paragraaf staan de contouren voor de beoogde alternatieven beschreven voor Groningen.

De keuze voor deze verschillende alternatieven zijn gedaan op basis van dossieronderzoek van de jongeren die in JeugdzorgPlus verblijven en op basis van onderzoeksgegevens, jarenlange praktijkervaring, klinische blik en kennis en kunde op het gebied van ambulante, residentiële en justitiële hulp. Duidelijk is dat de doelgroep zich niet makkelijk laat categoriseren in cliëntprofielen, maar er zijn wel enkele rode draden te herkennen. Dit is de basis voor de uitwerking van de alternatieven.

Verblijf (kort of lang) met bescherming

Domeinoverstijgende Behandelgroep

Elker wil samen met een Accare, Ambiq, Jeugdhulp Friesland, Yorneo en een aanbieder met expertise op het gebied van verslavingsproblematiek een domeinoverstijgende behandelgroep ontwikkelen. Hier kunnen jongeren met de meest complexe behandelvragen (zeer) kortdurend verblijven. In de basis is ook deze behandelgroep een 'open' voorziening waar jongeren verblijven die soms tijdelijk ook inzet van beschermende maatregelen nodig hebben. Het toepassen van deze beschermende maatregelen gebeurt op basis van een wettelijke grondslag, bijvoorbeeld een (voorwaardelijke) machtiging gesloten jeugdzorg, de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (WvGGz) of de Wet Zorg en Dwang (WzD).

In onderstaand overzicht zijn bovenstaande nieuwe ontwikkelingen weergegeven.

Servicepunt JeugdzorgPlus

Fasering ontwikkeling en realisatie alternatieven

Het ontwikkelen en realiseren van nieuwe voorzieningen is een forse opgave die in zeer korte tijd (voor juni 2027) uitgevoerd moet worden. Het is duidelijk dat niet alles tegelijk opgepakt kan worden. De realisatie van alle plannen zal gefaseerd plaatsvinden waarbij in een bepaalde volgordelijkheid gewerkt moet worden. De volgorde wordt onder andere bepaald door de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel, huisvesting (aankoop, huur, (ver)bouw), afspraken die met betrokken collega-aanbieders gemaakt (moeten) worden over het toevoegen van expertise en mogelijke wijzigingen in de wetgeving met betrekking tot het uitvoeren van beperkende maatregelen. Het spreekt voor zich dat ook het (tijdig) beschikbaar hebben van voldoende financiële middelen van invloed is op het wel of niet en wanneer realiseren van voorzieningen.

In onderstaand overzicht is de fasering van de afbouw van de JeugdzorgPlus-plekken en de opbouw van de alternatieven in een tijdlijn weergegeven. Zoals hierboven weergegeven zijn er diverse factoren die maken dat de fasering mogelijk aangepast moet worden. De planning is dan ook gemaakt met de kennis van nu.

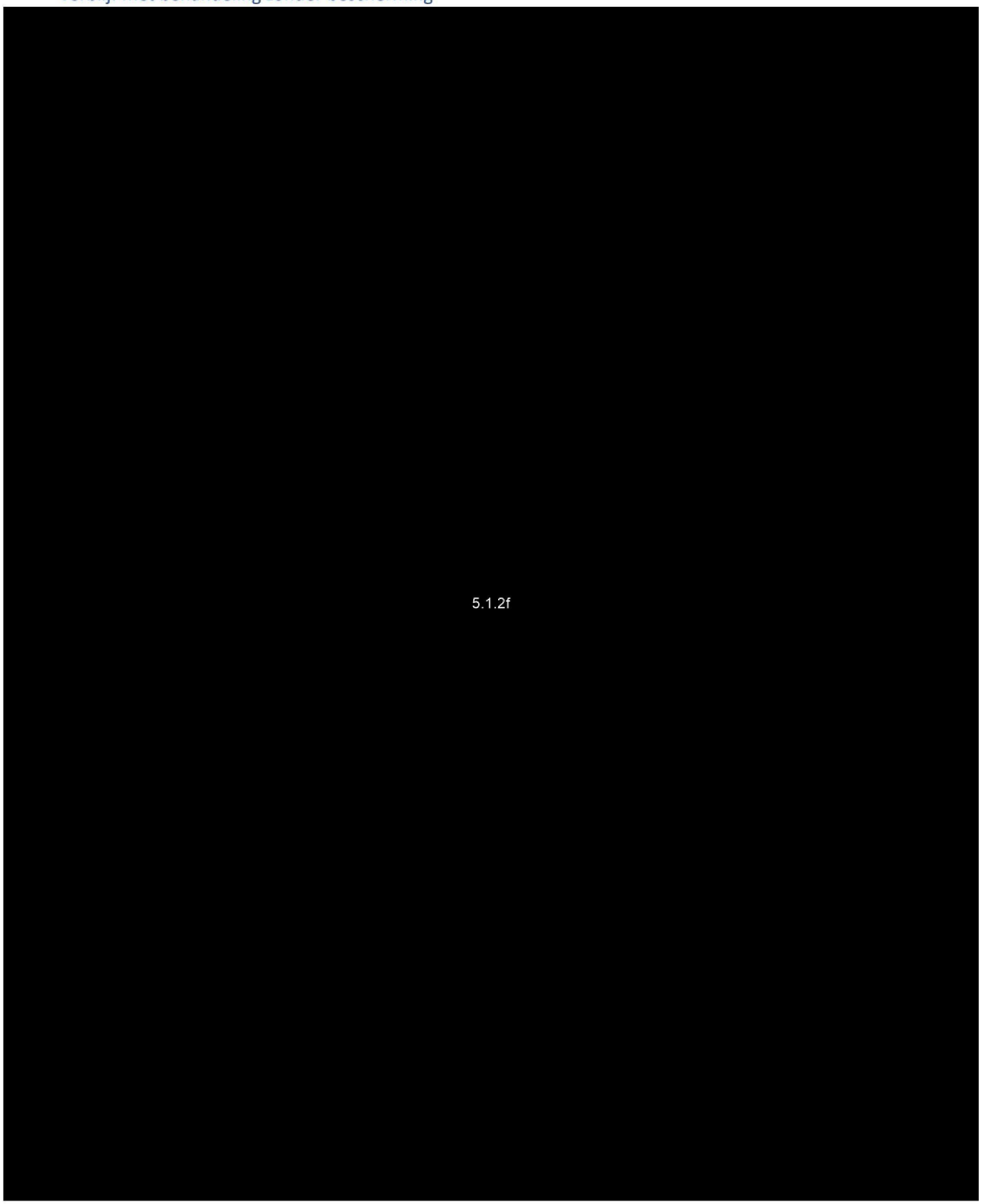

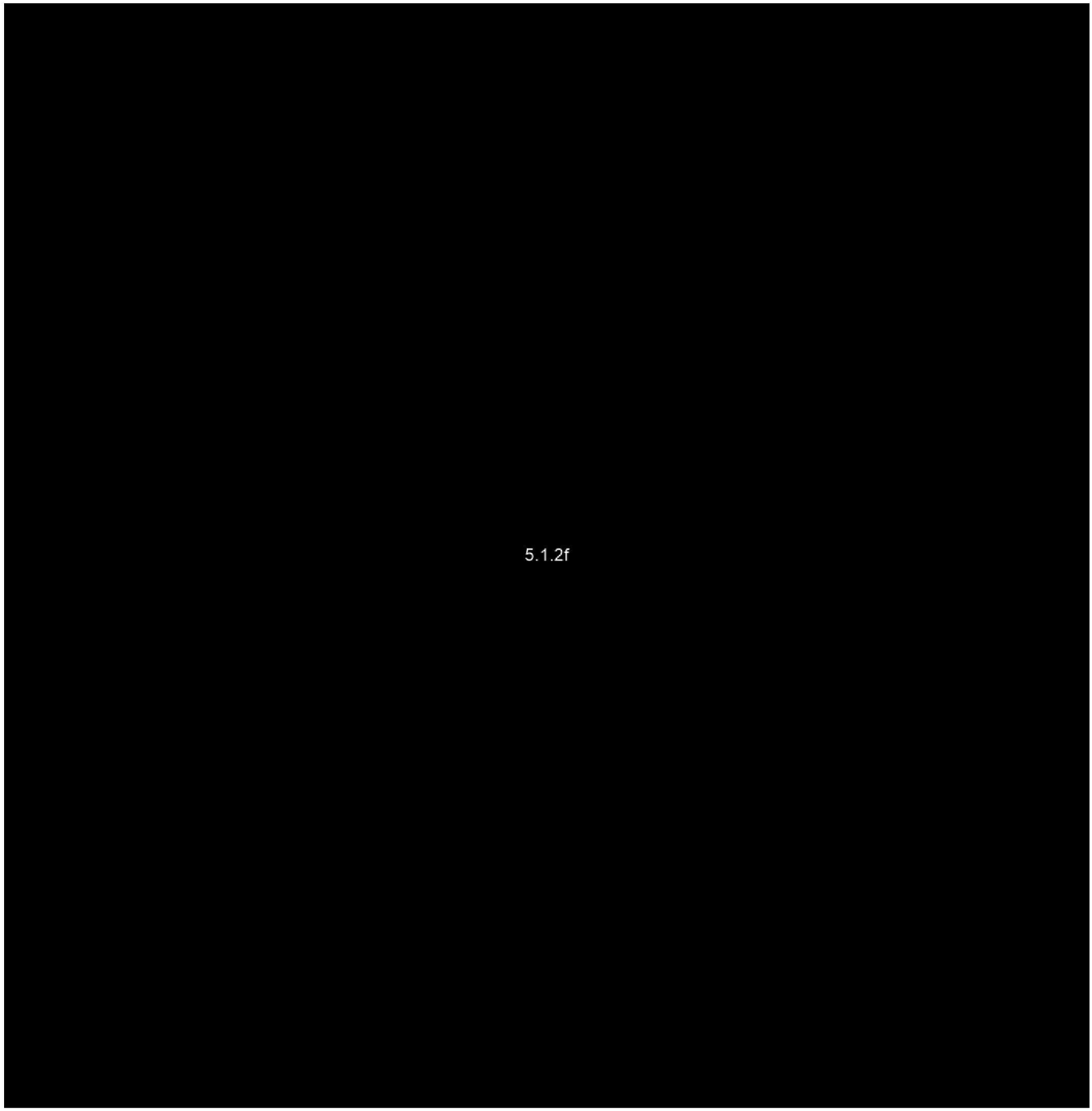

4.2.3 Alternatieven Friesland

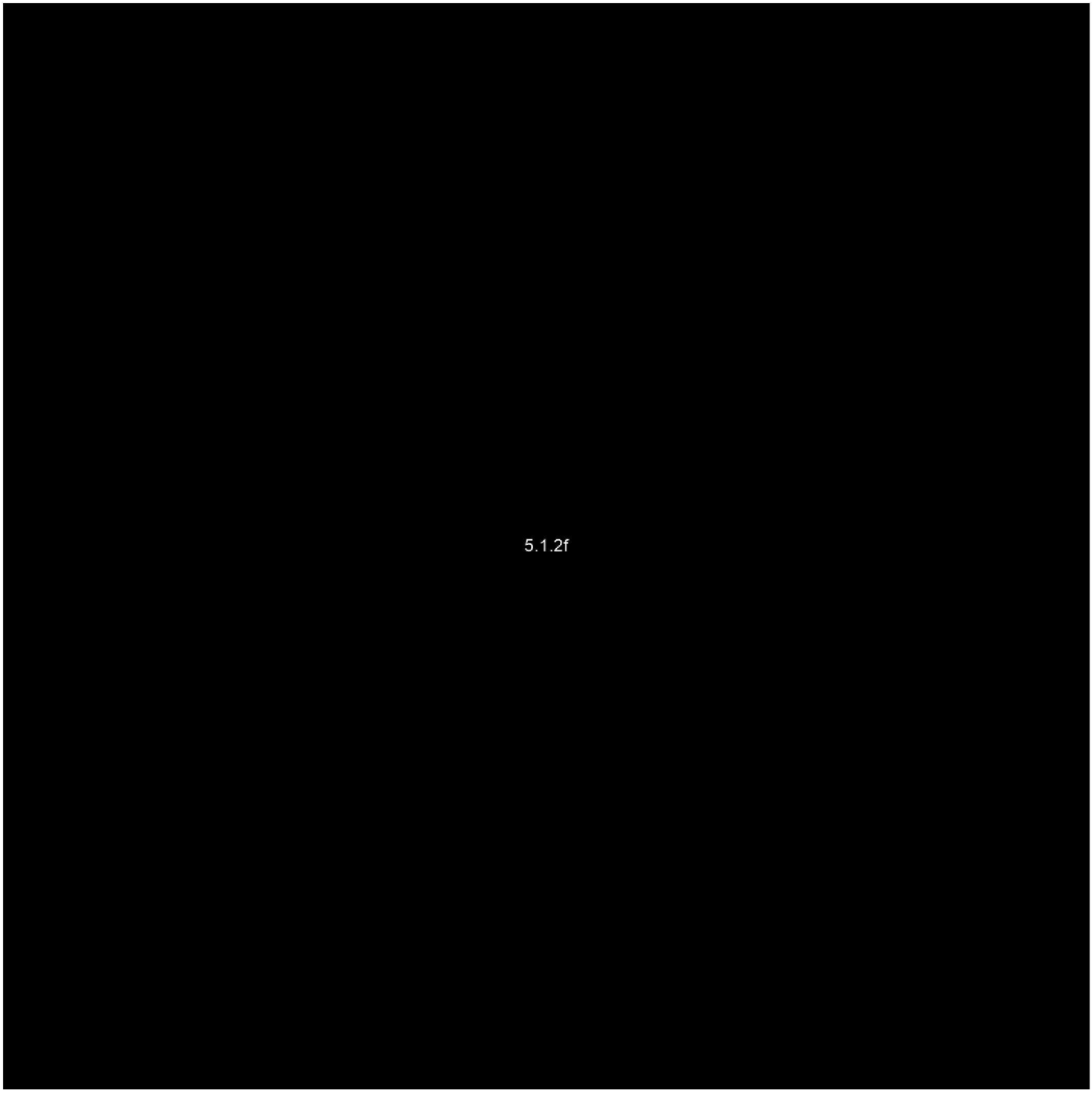
In de afgelopen jaren is binnen Jeugdhulp Friesland (JHF) een aantal veelbelovende alternatieven voor de huidige JeugdzorgPlus ontwikkeld, zoals standaardisering Verklarende Analyse, uitbreiding Kleinschalige Voorzieningen, MDFT en MST. In de hiernavolgende onderbouwing wordt uiteengezet

hoe JHF de residentiële alternatieven op dit moment vormgeeft en de komende jaren verder wil gaan ontwikkelen.

Verblijf met behandeling zonder bescherming

5.1.2f

4.2.4 Alternatieven Jeugdhulpregio Drenthe (diverse jeugdhulpaanbieders)

Voor het organiseren van alternatieven is de inzet voor Drenthe dat kinderen onvoorwaardelijk wonen. Het kind moet altijd voelen en ervaren dat het op de verblijfsplek mag blijven, wat er ook gebeurt. Voor elke groep geldt dat er voldaan wordt aan de emotionele basisbehoefte en het gevoel van veiligheid van alle jongeren. De leefgroep biedt een veilig leefklimaat waardoor de jeugdigen zich optimaal kunnen ontwikkelen.

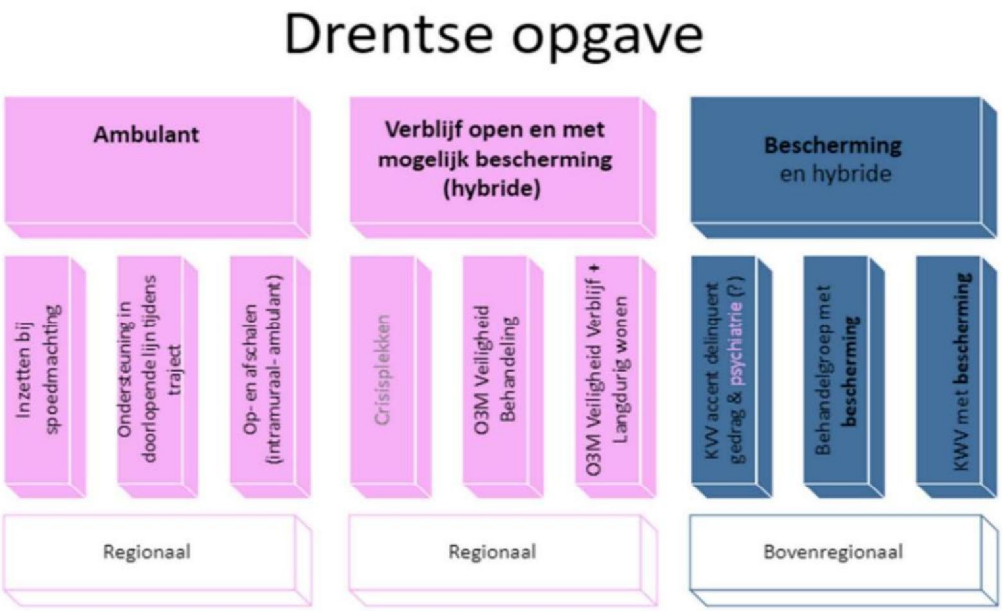
Zoals eerder aangegeven contracteert Jeugdhulpregio Drenthe Elker voor het leveren van JeugdzorgPlus plekken. De insteek van Jeugdhulpregio Drenthe is om de plekken met bescherming en hybride plekken bovenregionaal (3Noord) te organiseren. Het gaat hierbij om:

- Kleinschalige Woonvoorziening (KWV) met accent op delinquent gedrag en psychiatrie
- Behandelgroep (BG) met bescherming

- Kleinschalige Voorziening (KV) met bescherming.

Het idee is om deze voorzieningen mogelijk (deels) op langere termijn in Drenthe zelf te organiseren. Voorlopig houdt Jeugdhulpregio Drenthe vast aan bovenregionale inzet door een daarin gespecialiseerde aanbieder, te weten Elker. Het zwaartepunt zit dan vooral op de inzet van beschermende maatregelen en is mede afhankelijk van (de mogelijke aanpassing van) wetgeving (maatregelen op instelling of op persoon).

Hieronder zijn de ideeën van Jeugdhulpregio Drenthe in een schematische weergave beeld gebracht. Dit is een voorlopige weergave op hoofdlijnen, een stip op de horizon. Een weergave die verder besproken en uitgewerkt dient te worden en op basis van die verdieping ook zal worden aangepast.

Jeugdhulpregio Drenthe gaat met regionale aanbieders in gesprek om voor de doelgroep (breder dan de huidige JeugdzorgPlus doelgroep) een alternatief in Drenthe te organiseren. Zowel voor verblijf open met mogelijk bescherming als ambulant, waarbij het streven is om daar zo goed in te worden dat geslotenheid (bescherming en hybride) niet meer nodig is. Het is de bedoeling om in maart 2025 voor de KWV voor specifieke doelgroepen, de BG en KWV met bescherming een concreter plan te hebben. Medio 2027 wil Jeugdhulpregio Drenthe de alternatieven voor de open (hybride) en ambulante alternatieven daadwerkelijk beschikbaar hebben.

Voor Jeugdhulpregio Drenthe is tot slot duidelijk dat verder gesproken moet worden over de afbakening en specifieke expertise die bovenregionaal beschikbaar dient te blijven voor de doelgroep die nu in geslotenheid en op andere (minder passende) hulp, verblijf en behandeling ontvangt.

4.3 Toegang JeugdzorgPlus: ontwikkeling en werkwijze

Het aantal Jeugdhulp Plus plaatsingen is de laatste jaren in 3Noord fors afgenomen en het aantal plekken is afgebouwd. De verandering in de manier van werken, de gewenste verandering in de wijze waarop we keten breed hulp en ondersteuning inzetten en de afbouw van het aantal plekken vraagt om een andere inrichting van de toegang tot de Jeugdhulp Plus, mede in de wetenschap dat het aantal plekken in de huidige vorm de aankomende jaren zal worden afgebouwd naar 0.

Onder de vlag van de uitvoeringsagenda 3Noord heeft dit jaar een werkgroep, bestaande uit aanbieders JeugdzorgPlus, GI's en ambtelijke vertegenwoordiging van 3Noord, zich over dit vraagstuk gebogen en heeft geadviseerd om een **centrale toegang** in te richten. Deze 'toegang' beheert niet alleen de instroom, maar kijkt ook mee naar alternatieve (ambulante) oplossingen in het voorliggende veld (consultatie en expertise functie) en probeert daarmee ook instroom te voorkomen of de duur van de plaatsing te beperken.

In de werkwijze van het centrale toegangspunt gelden de volgende uitgangspunten:
De centrale toegang

- toetst welke manier er (voorwaardelijke) vrijheidsbeperkende maatregelen ingezet moeten worden
- moet geen werk over doen
- werkt samen met de regionale (expert)teams (waar ligt welke expertise) in 3Noord
- stelt de aanwezigheid van een gedeelde verklarende analyse als randvoorwaardelijk (of ondersteunt bij het laten opstellen van een gedeelde verklarende analyse)

Voor het organiseren en inrichten van de centrale toegang wordt op korte termijn een projectleider aangesteld die samen met de werkgroep een projectplan zal ontwikkelen voor de inrichting van de centrale toegang. Daarbij wordt invulling gegeven aan de volgende punten:

- De wijze waarop de Centrale Toegang vorm wordt gegeven (scenario's) waarbij het inpassen van en/of aansluiten bij bestaande functies, als PC Noord, Jeugdbescherming Noord, Servicepunt en de Centrale Voordeur onderdeel zijn.
- Betrekken van verwijzers, nadrukkelijk de gebieds- en toegangsteams uit de drie regio`s, aanbieders die noodzakelijke kennis en expertise toevoegen, onderwijs, ervaringsdeskundigen, expertteams en input vanuit proeftuinen vanuit het Toekomstscenario zowel uit de eigen regio's Groningen en Friesland als landelijk.
- Hoe de bemensing van de Centrale Toegang eruit ziet (SLA's passend bij ambities en financiën + capaciteit)
- Communicatieplan
- Kritieke succesfactoren
- Op welke wijze de aansluiting en samenwerking op de regionale inrichting en bestaande structuren vorm moet krijgen
- Wat er voor nodig is bovenstaande punten te realiseren en een overzicht van de kosten, mogelijkheden van financiering en fasering
- Ontwikkelpad naar één centrale toegang op beoogde datum
- Monitoring van de aantallen en zorgbehoefte

Bij de ontwikkeling van de centrale toegang worden alle belanghebbenden betrokken, zoals een afvaardiging van PC Noord, de GI's in Noord-Nederland (o.a. JB Noord en Regiecentrum Friesland), lokale teams, jeugdrechters èn, buitengewoon belangrijk, ervaringsdeskundigen. Met deze laatste groep willen we ook goed in de werkwijze borgen dat er op de juiste wijze afstemming met de jongeren en gezin is geweest en er een perspectief ligt voor de jongere.

Daarnaast richten we ons voor de korte termijn op het terugdringen van het aantal spoedplaatsingen in JeugdzorgPlus. In ons landsdeel is het percentage van spoedplaatsingen relatief hoog.

Spoedplaatsingen is een zeer ongewenste manier van plaatsing in gesloten jeugdhulp. Jongeren voelen zich vaak heel overvallen door een spoedplaatsing en terugkijkend op de casuïstiek zien we vaak dat als het voortraject anders was verlopen een (spoed)plaatsing niet nodig was geweest

Elker, heeft in samenwerking met een aantal andere grote aanbieders een werkwijze ontwikkeld rondom plaatsing in JeugdzorgPlus. Dit houdt onder andere in dat (ambulante) expertise eerder betrokken moet worden en verwijzers en professionals van aanbieders versneld geschoold moeten worden in het opstellen van een gedeelde verklarende analyse. Centraal staat dat geen jongere meer geplaatst wordt zonder een verklarende analyse en dat er nogmaals goed wordt gekeken naar de alternatieven. Ervaringen met deze verbeterede werkwijze zal worden meegenomen in het organiseren van de centrale toegang.

4.4 Zicht op ondersteuningsbehoefte en monitor

Op dit moment hebben op 3Noord-niveau een redelijk beeld van de ondersteuningsbehoefte van jongeren in gesloten jeugdhulp. Op basis van wat we weten is ook hierboven het beeld geschetst welke alternatieve vormen van ambulante en residentiële jeugdhulp (verder) ontwikkeld moeten worden. Echter, we hebben de ambitie om veel beter de ondersteuningsbehoefte in kaart te brengen, zodat we zo goed mogelijk aansluiten bij de doelgroep en zodat we een zo goed als dekkend zorglandschap kunnen organiseren op in de drie jeugdhulpregio's en bovenregionaal.

Er wordt nu op verschillende plekken aan dataverzameling gedaan. De jeugdhulpregio's hebben alle drie hun eigen 'dashboard' met informatie over verwijzingen, verzilvering, welke zorg, duur en omvang. Daarnaast beschikken de aanbieders van zowel de gesloten jeugdhulp als de kleinschalige woonvoorzieningen over hun eigen data en inzicht in de casuïstiek. Dit geldt ook voor de Regionale Expertteams, het JENN, GI's en PC Noord.

Om de komende jaren nog beter invulling te kunnen geven aan de alternatieve vormen en voorkomen van jeugdhulp en te kunnen leren, willen we met het ontwikkelen van de centrale toegang, ook een gezamenlijke monitor ontwikkelen. We willen zo meer zicht te krijgen op de aantallen van plaatsing in gesloten jeugdhulp, jeugdhulp met bescherming en alternatieve vormen, evenals de uitstroom èn op de ondersteuningsbehoefte. De monitor en ook vooral de inzicht in zorgbehoefte zal stap voor stap ontwikkeld worden. Hiervoor gaan we eerst de volgende stappen zetten:

- Centrale toegang inrichten en implementeren van de gedeelde verklarende analyse als onderdeel van het toegangsproces. Hierop wordt dataverzameling toegepast en rode draden analyses.
- Met de drie jeugdhulpregio's gezamenlijk dataset ontwikkelen voor doelgroep JeugdzorgPlus (o.a. op instroom, duur, zorginzet, zorgpad, onderwijs, uitstroom).

Uiteraard wordt de monitor ontwikkeld met de plaatsingscoördinatie JeugdzorgPlus, de aanbieders, het onderwijs, de verwijzers, de Regionale en bovenregionale expertteams en de ervaringsdeskundigen.

4.5 Bovenregionale kennisuitwisseling

Naast beter zicht op de ondersteuningsbehoefte van de doelgroep van JeugdzorgPlus, is er ook betere kennis- en informatie-uitwisseling nodig zodat meer bekendheid komt over wat er al ontwikkeld en beschikbaar is. Het delen en benutten van elkaars leerervaringen, zowel onderling als regio-, domein en aanbieder-overstijgend, maakt het ook beter mogelijk om brede expertise in te zetten en lerend

1711544 0036

vermogen aan te wenden. Dit geldt zowel voor het versterken van bestaand aanbod als het ontwikkelen van nieuw aanbod. Kennisdelen kan bovendien een motor zijn om te komen tot versterking van onderlinge samenwerking bij deze gezamenlijke opdracht. Op dit moment doen we wel aan kennisuitwisseling op verschillende thema's en binnen verschillende programma's, maar we doen dit niet op een gestructureerde manier. Het blijkt niet mogelijk om deze uitwisseling van kennis vanzelf te laten ontstaan, een centrale sturing wordt gemist. We willen samen met het JENN kijken hoe we de kennisuitwisseling met de ketenpartners rondom JeugdzorgPlus goed kunnen organiseren, zodat we een bloeiend lerend landschap creëren rondom JeugdzorgPlus.

De opgedane kennis is verdere input voor het door ontwikkelen van alternatieven, het beter inrichten van de toegang en werkprocessen en verder ontwikkelen van de benodigde expertise.

5 Bovenregionale sturing en governance

5.1 Coördinerende gemeente

Gemeente Groningen is coördinerende gemeente van de SPUK transformatie gesloten jeugdzorg. In deze rol is gemeente Groningen verantwoordelijk voor het aansturen en coördineren van het proces rondom de afspraken die gemaakt worden over af- en ombouw van gesloten jeugdhulp en de uitvoering daarvan in ons landsdeel. Groningen is verantwoordelijk voor:

- Het in achtnemen van de bestuurlijke afspraken die in het kader van de SPUK zijn gemaakt.
- Het voeren van regie op de besteding van de middelen die zijn bestemd om de residentiële transformatie opgave mogelijk te maken.
- Faciliteren en ondersteunen van samenwerking tussen regio's, aanbieders, GI's en overige betrokken om te komen tot een bovenregionaal plan en deze tot uitvoering te brengen.
- Het bewaken van de voortgang van het proces en uitvoering van de inhoud van het bovenregionaal plan en, waar nodig, betrokkenen aanspreken op hun verantwoordelijkheden.
- Tijdig melden van aanpassingen in het bovenregionaal plan en het niet of deels niet uitvoeren van de activiteiten zoals beschreven in het plan.
- Zorg dragen voor een heldere communicatie naar de betrokken stakeholders.

Gemeente Groningen heeft hiervoor een tijdelijke projectleider aangesteld om tot planvorming en aanvraag van de SPUK te komen en een advies te maken voor de governance. Na toekenning van de SPUK zal een dedicated projectleider worden aangesteld die het proces verder trekt en deel zal nemen aan de landelijke overleggen.

5.2 Uitvoeringsplan

Zoals reeds aangegeven in hoofdstuk 4 zal er voor de verdere uitwerking van dit bovenregionale plan een uitvoeringsplan worden gemaakt ter verdieping. Het uitvoeringsplan werkt de stappen uit op zowel proces en inhoud op de aanpak:

- Af- en ombouw
- Opbouw alternatieven (aantal plekken, aanbieders, welke expertise, welke locaties etc.)
- Uitwerking samenwerking met het ondewijs voor de doelgroep
- Centrale toegang
- Monitoring
- Kennis delen en leren
- Planning
- Financiën
- Communicatie met aanbieders, ketenpartners en clientorganisaties

Daarnaast zal er ook goed gekeken worden in hoeverre de projecten van de eerdere genoemde uitvoeringsagenda 3Noord en geïntegreerd moeten worden in het uitvoeringsplan voor deze SPUK-aanvraag. Het uitvoeringsplan zal worden ontwikkeld door de projectleider voor deze SPUK-aanvraag samen met de aanbieders en de gemeenteambtenaren van de jeugdhulpregio's Drenthe, Friesland en Groningen.

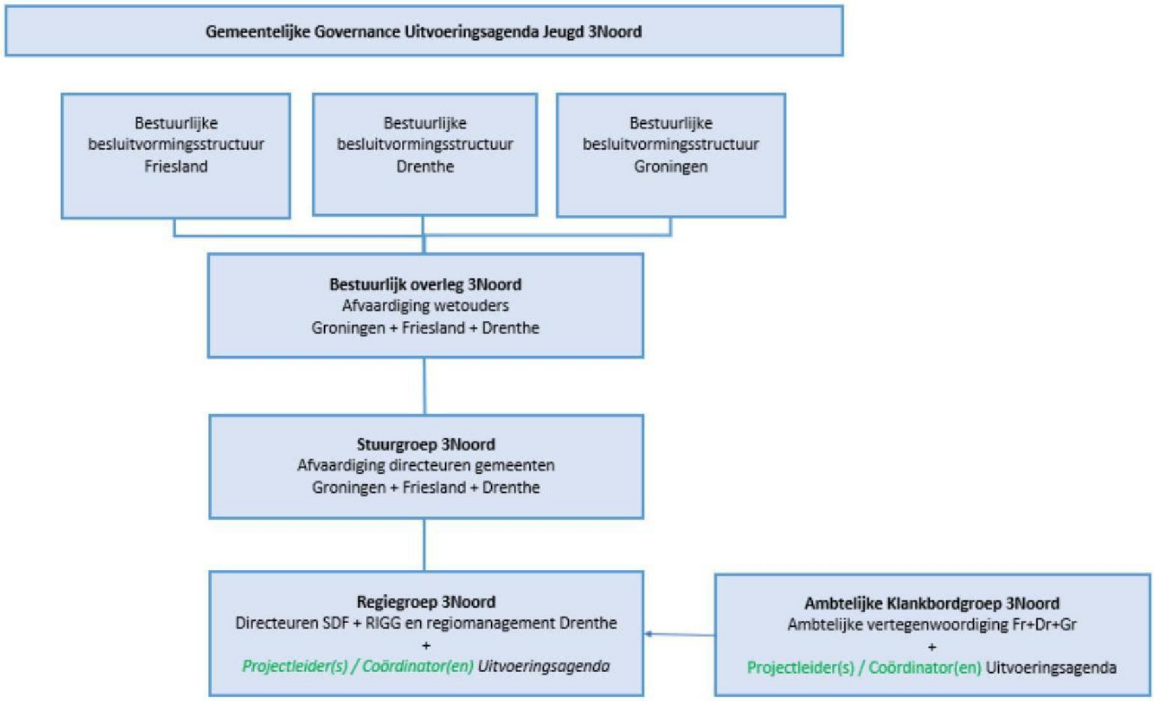
Het uitvoeringsplan zal het bepalende instrument worden om bovenregionaal te sturen op de voortgang. Na ontwikkeling van het uitvoeringsplan zullen de aanbieders nog verdiepen met een strategisch ontwikkelplan wat dieper ingaat op het vastgoed.

Jaarlijks, in het laatste kwartaal, evalueren we op basis van uitvoering en het uitvoeringsplan of dit bovenregionale plan moet worden bijgesteld. Dit is een moment voor terugblik en vooruitblik op de uitvoering voor het komende jaar. De projectleider SPUK bereidt dit met een werkgroep voor en zorgt voor afstemming met aanbieders, ketenpartners, inkooporganisaties, gemeenten en input vanuit cliëntperspectief. Hiervoor zou een jaarlijkse bijeenkomst georganiseerd kunnen worden met het veld waarin ook andere thema's rondom transformatie gesloten jeugdhulp besproken kunnen worden.

Vanuit de evaluatie en opgehaalde inzichten van bovengenoemde betrokkenen stelt de projectleider waar nodig een bijstelling van het bovenregionaal plan voor. Hierop volgt besluitvorming op 3Noord-niveau via de governance zoals beschreven in de volgende paragraaf.

5.3 Governance

Voor de bovenregionale sturing wordt de bestaande governance-structuur op 3Noord-niveau zo veel mogelijk gebruikt. Gemeente Groningen draagt geen verantwoordelijkheid voor het nemen van beslissingen. Binnen deze structuur worden de belangrijke beslissingen genomen rondom de uitvoering van de SPUK en het proces erom heen. De huidige governance structuur is als volgt:

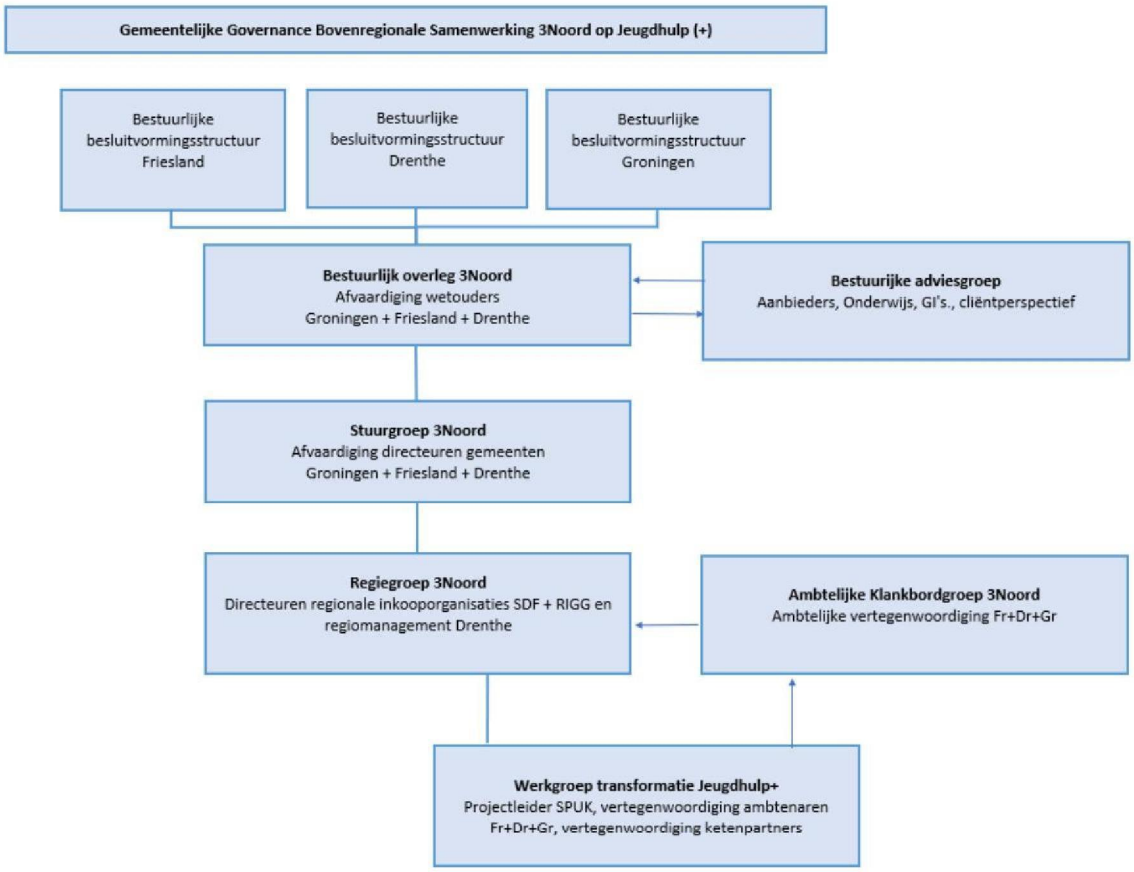

In de huidige structuur is nog niet vastgelegd op formele wijze hoe de afstemming verloopt met de aanbieders, ketenpartners en ervaringsdeskundigen. Er is altijd veelvuldig overleg en afstemming met deze groepen om hun input mee te nemen en mee te weten in de besluitvorming. Voor de uitvoering van deze SPUK-aanvraag zullen we ook de inbreng formaliseren. Wij denken nu aan om hun een plek te geven als bestuurlijke adviesgroep. Deze groep geeft input aan het bestuurlijk overleg tussen de wethouders op 3Noord-niveau. In de nog te vormen bestuurlijk adviesgroep nemen bestuurders deel als vertegenwoordiger van onze belangrijkste ketenpartners zoals aanbieders, onderwijs en GI's. Daarnaast willen we in deze groep cliëntperspectief toevoegen. En is het voornemen om een werkgroep te vormen met ambtenaren uit de drie jeudghulpregio's, ketenpartners (aanbieders, onderwijs en GI's) en ervaringsdeskundige onder leiding van de projectleider SPUK om actief

1711544 0036

uitvoering te geven aan dit bovenregionale plan en het verdiepende uitvoeringsplan. Deze groep bereid ook de bovenregionale besluitvorming voor. De governance komt er dan als volgt uit te zien:

Formele besluitvorming over deze lichte aangepaste governance structuur moet nog plaatsvinden. Dit is gepland voor het eerste kwartaal van 2025.

6 Financieel

6.1 Besteding SPUK om-, af- en opbouw

In november 2024 is de SPUK-regeling Frictiekosten Gesloten jeugdhulp gepubliceerd voor de uitvoering van de bestuurlijke afspraken. De middelen kunnen gedurende 2024-2028 (met uitloop naar 2030) worden ingezet voor activiteiten die samenhangen met:

a) De afbouw van gesloten jeugdhulp, dat wil zeggen het sluiten en dus laten verdwijnen van plekken in de gesloten jeugdhulp.
b) Het ombouwen van grootschalige gesloten jeugdhulp naar kleinschalig gesloten jeugdhulp.
c) De ontwikkeling en opbouw van alternatieven voor gesloten jeugdhulp, dus naar andersoortige woon- en zorgvormen.

Voor onderdeel c. geldt de voorwaarde dat voldoende is voorzien in de kosten voor onderdelen a. en b. In 3Noord gaat het om een totaal bedrag van € 13.909.090,-

In 3Noord zijn al veel plekken afgebouwd. Daarmee hebben Drenthe, Friesland en Groningen ook te maken gehad met afbouwkosten die in het verleden deels door de gemeenten zelf gedekt zijn. Voor de opbouw van alternatieven is het van belang dat deze in de drie jeugdhulpregio's tot stand kunnen komen en dat daarop geïnvesteerd kan worden. In 3Noord is afgesproken om 20% van de SPUK te reserveren voor de opbouw van alternatieven. Voor de verdere verdeling van de beschikbare middelen wordt een kader uitgewerkt en zal het uitvoeringsplan als basis dienen.

1711544 0036